

TUSSEN NEW YORK EN GENÈVE: VN-KRONIEK

Juni – september 2023

Margarita Avramtcheva, Bram Burger & Joëlle Zonjee *

Samenvatting | Deze kroniek beschrijft de mensenrechtenontwikkelingen in de diverse organen van de Verenigde Naties van mei tot en met september 2023. Daarbij komen zowel de politieke mechanismen voorbij: de Veiligheidsraad en de Mensenrechtenraad, als ook de gespecialiseerde Comités die behoren bij de verschillende VN-mensenrechtenverdragen.

Navigator van Wolters Kluwer | NTM-NJCM Bull. 2023/34

Veiligheidsraad

In mei zat Zwitserland de Veiligheidsraad voor en werd het jaarverslag over 2022 aangeboden aan de Algemene Vergadering.¹ Volgens het jaarverslag waren er 292 formele bijeenkomsten, 127 besloten raadplegingen en vijf informele interactieve dialogen.² Er werden deze maand twee resoluties aangenomen. Ten eerste werd resolutie 2682 unaniem aangenomen, waarbij het mandaat van de VN-bijstandsmissie voor Irak met een jaar werd verlengd. Ten tweede werd resolutie 2683 met vijf onthoudingen aangenomen, waarbij de sancties tegen Zuid-Sudan met een jaar werden verlengd en het mandaat van het deskundigenpanel werd verlengd.

In juni leidde de Verenigde Arabische Emiraten de Veiligheidsraad en hield toezicht op de toetreding van Algerije, Guyana, Zuid Korea, Sierra Leone en Slovenië voor de Veiligheidsraad vanaf januari 2024.³ De zeven resoluties die deze maand werden aangenomen hadden voornamelijk betrekking op de verlenging of vernieuwing van VN-missies, deskundigengroepen en sancties.⁴ Het ging met name om de geïntegreerde VN-missie voor bijstandverlening tijdens de overgang in Sudan (UNITAMS), de verlenging van de sanctieregeling in de Democratische Republiek Congo met een jaar en de verlenging van het mandaat van de groep deskundigen die toezicht houdt op de uitvoering van die sanctieregeling, ook voor een jaar.⁵ Resolutie 2686 werd aangenomen om staten en internationale en regionale organisaties aan te sporen geweld, haatzaaiende taal en extremisme publiekelijk te veroordelen, en moedigde alle belanghebbenden aan om *best practices* te ontwikkelen en uit te wisselen om verdraagzaamheid en vreedzame co-existentie te bevorderen.⁶ Interessant is dat de Raad in Resolutie 2690 heeft besloten het

■ M.S. Avramtcheva heeft een LL.M. Public International Law aan de Universiteit van Oslo en schrijft deze bijdrage op persoonlijke titel. B. Burger is parttime functionaris gegevensbescherming en masterstudent Public International Law aan de Universiteit Leiden. Mr. J.M. Zonjee is werkzaam als onderwijs- en onderzoeksmedewerker bij het Grotius Centre for International Legal Studies, Universiteit Leiden.

1 'UN Security Council in Review May 2023', SCPCRB/SCAD mei 2023; Report of the Security Council for 2022 (30 mei 2023), General Assembly *UN Doc A/77/2*.

2 Veiligheidsraad (30 juni 2023), 'Taking up Security Council's Annual Report, General Assembly Speakers Call for More Substantive Content, Point to Impact of Veto on Global Peace'.

3 'UN Security Council in Review June 2023', SCPCRB/SCAD juni 2023.

4 'UN Security Council in Review June 2023', SCPCRB/SCAD juni 2023.

5 Resolutie 2685 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (2 juni 2023), *UN Doc S/RES/2685* (2023); Resolutie 2688 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (27 juni 2023), *UN Doc S/RES/2688* (2023).

6 Resolutie 2686 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (14 juni 2023), *UN Doc S/RES/2686* (2023).

mandaat van de Multidimensionale Geïntegreerde Stabilisatiemissie van de VN in Mali te beëindigen en een begin te maken met het terugtrekken van de missie, wat uiterlijk 31 december afgerond dient te zijn.⁷ De Raad heeft vier persverklaringen afgelegd: over de aanvallen op het ontheemdenkamp in de Democratische Republiek Congo, de VN-missie in Mali, de Afrikaanse Overgangsmissie in Somalië en het aanhoudende geweld in Sudan en Somalië.⁸ Tot slot was er eind juni een debat over de inhoud van het jaarverslag van de Raad, met meer kritische standpunten dan voorgaande jaren. De voorzitter van de Algemene Vergadering vroeg zich af of de Raad al dan niet succes boekt en benadrukte dat het verslag van de Raad analytischer moet zijn en dieper moet ingaan op de door de Raad ondernomen acties.⁹ Verder benadrukten de vertegenwoordigers van Costa Rica en Singapore dat de Raad tekortschiet in een van zijn belangrijkste kernmandaten om de vrede te bewaren, aangezien de wereldwijde militaire uitgaven in 2022 zijn gestegen tot een recordhoogte van 2,24 biljoen dollar en de lidstaten geen evaluatierapporten indienen.¹⁰ Ook het feit dat niet alle permanente leden van de Raad bij het debat aanwezig waren, noemden de vertegenwoordigers een teken van diep gebrek aan respect.¹¹ Het gebruik van het vetorecht en de verwoestende impact die dit heeft op de mogelijkheden van de Raad werd ook speciaal benadrukt.¹²

In juli bekleedde het Verenigd Koninkrijk het voorzitterschap van de Veiligheidsraad, en werden er drie resoluties aangenomen.¹³ De eerste ging over de verlenging van de VN-missie ter ondersteuning van het akkoord van Hodeidah in Jemen (UNMHA), de tweede over de verlenging van het mandaat van het geïntegreerde bureau van de VN in Haïti (BINUH), en de derde over de verlenging met een jaar van de sanctiemaatregelen tegen de Centraal-Afrikaanse Republiek.¹⁴ Twee ontwerpresoluties werden niet aangenomen, doordat Rusland zijn veto uitsprak tegen de eerste, en de tweede niet het vereiste aantal stemmen kreeg. Deze resoluties hadden betrekking op de verlenging van het mechanisme voor grensoverschrijdende hulp aan Syrië.¹⁵ Er werden vijf persverklaringen afgelegd, onder andere over de situatie in Niger, waarin de Raad de pogingen om de legitieme regering op ongrondwettelijke wijze te wijzigen scherp veroordeelde en opriep tot de onmiddellijke en onvoorwaardelijke vrijlating van de democratisch

7 Resolutie 2690 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (30 juni 2023), *UN Doc S/RES/2690* (2023).

8 Veiligheidsraad (2 juni 2023), 'Security Council Press Statement on Sudan'; Veiligheidsraad (7 juni 2023), 'Security Council Press Statement on Situation in Somalia'; Veiligheidsraad (2 juni 2023), 'Security Council Press Statement on Sudan'; Veiligheidsraad (9 juni 2023), 'Security Council Press Statement on Attack against United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali'; Veiligheidsraad (13 juni 2023), 'Security Council Press Statement on Situation in Democratic Republic of Congo'.

9 Veiligheidsraad (30 juni 2023), 'Taking up Security Council's Annual Report, General Assembly Speakers Call for More Substantive Content, Point to Impact of Veto on Global Peace'.

10 Veiligheidsraad (30 juni 2023), 'Taking up Security Council's Annual Report, General Assembly Speakers Call for More Substantive Content, Point to Impact of Veto on Global Peace'.

11 Veiligheidsraad (30 juni 2023), 'Taking up Security Council's Annual Report, General Assembly Speakers Call for More Substantive Content, Point to Impact of Veto on Global Peace'.

12 Veiligheidsraad (30 juni 2023), 'Taking up Security Council's Annual Report, General Assembly Speakers Call for More Substantive Content, Point to Impact of Veto on Global Peace'.

13 'UN Security Council in Review July 2023', SCPCRB/SCAD juli 2023.

14 Resolutie 2691 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (10 juli 2023), *UN Doc S/RES/2691* (2023); Resolutie 2692 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (14 juli 2023), *UN Doc S/RES/2692* (2023); Resolutie 2693 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (10 juli 2023), *UN Doc S/RES/2693* (2023).

15 'UN Security Council in Review July 2023', SCPCRB/SCAD juli 2023.

verkozen president, Mohammed Bazoum.¹⁶ Andere persverklaringen hadden betrekking op de aanvallen tegen de Multidimensionale Geïntegreerde Stabilisatiemissie van de VN in de Centraal-Afrikaanse Republiek, het vredesproces in Colombia, een terroristische aanslag in Pakistan, en tot slot spraken ze specifiek hun steun uit voor de VN-vredesmacht in Cyprus (UNFICYP).¹⁷

In augustus was de Verenigde Staten voorzitter van de Veiligheidsraad en legde de Raad een presidentiële verklaring af waarin de toezegging herhaald werd om door gewapende conflicten veroorzaakte voedselonzeekerheid, waaronder hongersnood, aan te pakken.¹⁸ Vergelijkbaar met de situatie in juli slaagden twee ontwerp-resoluties er niet in te worden aangenomen: één nadat Rusland zijn veto had uitgesproken, en de andere kreeg niet de vereiste stemmen. Deze ontwerp-resoluties zouden betrekking hebben gehad op de situatie in Mali betreffende de verlenging van de bestaande sanctiemaatregelen en het mandaat van het deskundigenpanel.¹⁹ Twee resoluties die wel werden aangenomen gingen over de uitbreiding van het mandaat van de VN-verificatiemissie in Colombia met het toezicht op, en de controle van, de uitvoering van het staakt-het-vuren tussen de Colombiaanse regering en het *Ejército de Liberación Nacional*, en de uitbreiding van het mandaat van de *United Nations Interim Force in Libanon* (UNIFIL).²⁰

Mensenrechtenraad

De 53e sessie van de Mensenrechtenraad vond plaats van 19 juni tot 24 juli. De Raad heeft in totaal dertig resoluties aangenomen.²¹ Een bijzonder segment van deze Raad was een urgent debat op 11 juli over de alarmerende toename van publiekelijke uitingen van religieuze haat, zoals de herhaaldelijke ontheiliging van de Heilige Koran in sommige Europese en andere landen.²² De discussie focuste zich op de balans tussen respect voor religie en levensovertuiging enerzijds en vrijheid van meningsuiting anderzijds.²³ De Speciaal Rapporteur voor de vrijheid van geloof en levensovertuiging, Nazila Ghanea, gaf tijdens het debat aan dat er volgens het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (IVBPR) aan drie criteria moet zijn voldaan om de vrijheid van meningsuiting te kunnen beperken: de beperkingen moeten legaal, strikt noodzakelijk en proportioneel zijn om een legitiem doel te bereiken dat is vastgelegd

16 Veiligheidsraad (28 juli 2023), 'Security Council Press Statement on Situation in Niger'.

17 Veiligheidsraad (11 juli 2023), 'Security Council Press Statement on Attack against Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Central African Republic'; Veiligheidsraad (12 juli 2023), 'Security Council Press Statement on Cyprus'; Veiligheidsraad (20 juli 2023), 'Security Council Press Statement on Colombia'; Veiligheidsraad (31 juli 2023), 'Security Council Press Statement on Terrorist Attack in Bajaur, Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan'.

18 'UN Security Council in Review August 2023', SCPCRB/SCAD augustus 2023; Veiligheidsraad (3 augustus 2023), 'Statement by the President of the Security Council'.

19 'UN Security Council in Review August 2023', SCPCRB/SCAD augustus 2023.

20 Resolutie 2694 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (2 augustus 2023), *UN Doc S/RES/2694* (2023); Resolutie 2695 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (31 augustus 2023), *UN Doc S/RES/2695* (2023).

21 'Human Rights Council Concludes Fifty-Third Regular Session After Adopting 30 Resolutions and Holding an Urgent Debate on Religious Hatred', *OHCHR* 14 juli 2023.

22 'Human Rights Council Concludes Fifty-Third Regular Session After Adopting 30 Resolutions and Holding an Urgent Debate on Religious Hatred', *OHCHR* 14 juli 2023.

23 'High Commissioner for Human Rights Tells Urgent Debate of the Human Rights Council that Speech and Inflammatory Acts against Muslims and Others Are Offensive, Irresponsible and Wrong' *OHCHR* 11 juli 2023.

in internationale mensenrechtenverdragen.²⁴ De Hoge Commissaris voor de Mensenrechten, Volker Türk, benadrukte dat alle nationale beperkingen op het allesoverheersende recht op vrijheid van mening en meningsuiting zo moeten worden geformuleerd dat hun enige doel en resultaat het beschermen van individuen is – in plaats van het beschermen van religieuze doctrines tegen kritische beoordeling.²⁵ De dag na het debat nam de Raad een resolutie aan betreffende het tegengaan van religieuze haat die aanzet tot discriminatie, vijandigheid of geweld.²⁶ De resolutie stelt vast dat er tijdens de 55^e zitting van de Raad een interactieve paneldiscussie met deskundigen zal worden georganiseerd om de drijfveren en oorzaken van de ontwijding van heilige boeken, plaatsen van aanbidding en religieuze symbolen te identificeren.²⁷ Eveneens zal het doel zijn om lacunes te identificeren die kunnen bestaan in wetgeving, beleid, praktijken en wetshandhaving die de preventie en vervolging van dergelijke daden belemmeren, en het voorstellen van normatieve, juridische, beleidsmatige en administratieve afschrikingsmaatregelen.²⁸ Het is interessant om te noemen dat veel westerse landen, zoals Duitsland, Frankrijk, de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk tegen de resolutie hebben gestemd.²⁹ In Nederland speelt deze discussie ook; in januari en augustus dit jaar hebben Koranverscheuringen voor ambassades in Den Haag plaatsgevonden, met grote internationale gevolgen zoals het wijzigingen van het reisadvies voor sommige landen vanwege het verhoogde dreigingsrisico voor Nederlanders en het ontbieden van de Nederlandse ambassadeur in Ankara, Turkije.³⁰

Verder lag de focus tijdens deze sessie van de Raad op het hardhandig optreden tegen demonstranten in Iran. De onderzoekscommissie voor Iran riep tijdens een interactieve dialoog op om een einde te maken aan de golf van massa-arrestaties, detenties en executies, sinds de dood in september 2022 van de in hechtenis genomen 22-jarige Jina Mahsa Amini.³¹ De Iraanse regering heeft aangekondigd dat 22.000 mensen gratie hebben gekregen in verband met de protesten.³² De onderzoekscommissie heeft vernomen dat deze individuen naar verluidt gedwongen waren om 'berouw te uiten' en zo schuld te bekennen.³³ Ook hebben ze moeten beloven in de toekomst geen 'soortgelijke misdaden' te zullen begaan, wat in strijd is met hun mensen-

24 'High Commissioner for Human Rights Tells Urgent Debate of the Human Rights Council that Speech and Inflammatory Acts against Muslims and Others Are Offensive, Irresponsible and Wrong' *OHCHR* 11 juli 2023.

25 'High Commissioner for Human Rights Tells Urgent Debate of the Human Rights Council that Speech and Inflammatory Acts against Muslims and Others Are Offensive, Irresponsible and Wrong' *OHCHR* 11 juli 2023.

26 'Countering religious hatred constituting incitement to discrimination, hostility or violence', 7 juli 2023, A/HRC/53/L.23.

27 'Countering religious hatred constituting incitement to discrimination, hostility or violence', 7 juli 2023, A/HRC/53/L.23.

28 'Countering religious hatred constituting incitement to discrimination, hostility or violence', 7 juli 2023, A/HRC/53/L.23.

29 'Countering religious hatred constituting incitement to discrimination, hostility or violence', 7 juli 2023, A/HRC/53/L.23.

30 'Diplomaten hebben handen vol aan koranverscheuring in Den Haag' *NOS* 30 januari 2023.

31 'Iran must end crackdown against protesters and uphold rights of all Iranians, especially women and girls, Fact-Finding Mission says' *OHCHR* 5 juli 2023.

32 'Iran pardons 22,000 people who took part in protests' *Reuters* 13 maart 2023.

33 'Human Rights Council Hears Call on Iran to Stop the Execution of People Sentenced to Death in Connection with the Protests, and that Grave Crimes Are Still Being Committed in Syria' *OHCHR* 5 juli 2023.

rechten, waaronder hun recht op vrijheid van vereniging.³⁴ Volgens de commissie zijn sinds november 2022 ten minste 26 personen ter dood veroordeeld in verband met protesten, terwijl tientallen anderen zijn aangeklaagd.³⁵ Minstens zeven mannen zijn geëxecuteerd na een overhaaste procedure, te midden van ernstige beschuldigingen van schendingen van rechten, waaronder bekentenissen die door foltering zijn verkregen.³⁶ De onderzoekscommissie zal een uitgebreid rapport over de bevindingen presenteren aan de Raad tijdens de 55e sessie in maart 2024.³⁷

Mensenrechtencomité

Het Mensenrechtencomité is van 26 juni tot 26 juli bijeengekomen voor de 138e zitting en heeft rapporten uitgebracht betreffende de mensenrechtensituatie in Colombia, de Palestijnse Gebieden, Brazilië, Burundi, Cyprus, Lesotho en Oeganda.³⁸ In het bijzonder verwelkomde het Comité met betrekking tot Colombia herstelbetalingen aan inheemse en Afro-afstammelingen van slachtoffers van conflicten. Verder stelde het kwesties aan de orde met betrekking tot abortus en reproductieve rechten, en de bescherming van mensenrechtenverdedigers.³⁹ Daarnaast prijsde het Comité de oprichting van een waarnemingscentrum in de Palestijnse Gebieden ter bestrijding van gendergerelateerd geweld, terwijl het Comité tegelijkertijd ook de doodstraf en gerapporteerde aanvallen, tegen personen die gebruik maken van hun vrijheid van meningsuiting, aan de kaak stelde.⁴⁰ Wat Brazilië betreft prijsde het Comité de vooruitgang bij de aanpak van mensenrechtenschendingen in gevangenissen.⁴¹ Wel sprak het Comité Brazilië streng aan op politiegeweld en het niet vervolgen van haatzaaiende uitlatingen.⁴² Het Comité benadrukte verder het zeer spijtig te vinden dat de geplande dialoog met Burundi niet door is gegaan vanwege de afwezigheid van de Burundese delegatie.⁴³ De delegatie heeft aangegeven de dialoog niet te willen voeren vanwege de aanwezigheid van bepaalde mensenrechtenactivisten; zij zouden

34 'Iran must end crackdown against protesters and uphold rights of all Iranians, especially women and girls, Fact-Finding Mission says' *OHCHR* 5 juli 2023.

35 'Iran must end crackdown against protesters and uphold rights of all Iranians, especially women and girls, Fact-Finding Mission says' *OHCHR* 5 juli 2023.

36 'Iran must end crackdown against protesters and uphold rights of all Iranians, especially women and girls, Fact-Finding Mission says' *OHCHR* 5 juli 2023.

37 'Iran must end crackdown against protesters and uphold rights of all Iranians, especially women and girls, Fact-Finding Mission says' *OHCHR* 5 juli 2023.

38 'Human Rights Committee Concludes One Hundred and Thirty-Eighth Session after Adopting Concluding Observations on Reports of Brazil, Burundi, Colombia, Cyprus, Lesotho, State of Palestine and Uganda' *OHCHR* 26 juli 2023.

39 'In Dialogue with Colombia, Experts of the Human Rights Committee Welcome Reparations for Indigenous and Afro-Descendant Victims of Conflict, Raise Issues Concerning Abortion and Reproductive Rights, and Protections for Human Rights Defenders' *OHCHR* 11 juli 2023.

40 'In Dialogue with the State of Palestine, Experts of the Human Rights Committee Commend the Creation of an Observatory to Combat Gender-Based Violence, Raise Issues Concerning the Death Penalty and Reported Targeting of Persons Exercising Freedom of Expression' *OHCHR* 6 juli 2023.

41 'In Dialogue with Brazil; Experts of the Human Rights Committee Commend Progress on Addressing Human Rights Violations in Prisons, Raise Issues Concerning Police Violence and Hate Speech' *OHCHR* 27 juni 2023.

42 'In Dialogue with Brazil; Experts of the Human Rights Committee Commend Progress on Addressing Human Rights Violations in Prisons, Raise Issues Concerning Police Violence and Hate Speech' *OHCHR* 27 juni 2023.

43 'UN Human Rights Committee regrets Burundi's withdrawal from public dialogue' *OHCHR* 3 juli 2023.

veroordeelde criminelen zijn die zich enkel voordeden als activisten.⁴⁴ Ondanks de afwezigheid van Burundi heeft het Comité de beoordeling van Burundi doorgezet en het land complimenten gegeven wat betreft ondernomen actie tegen mensenhandel.⁴⁵ Echter heeft het Comité ook zorgen geuit over berichten over seksueel geweld door de jeugd tak van de regerende partij en de vervolging van lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgenders en interseksuelen.⁴⁶

Comité tegen foltering en Subcomité inzake de voorkoming van foltering

Het Comité tegen foltering hield van 10 tot 28 juli zijn 77e zitting in Genève, waar het de rapporten van Zwitserland, Nieuw-Zeeland, Roemenië en Spanje beoordeelde.⁴⁷ Het Comité benadrukte dat in Nieuw-Zeeland een onevenredig groot aantal Maori deel uitmaakt van de gevangenispopulatie: meer dan vijftig procent, terwijl ze slechts zeventien procent van de bevolking uitmaken. In Roemenië, constateerde het Comité, was er sprake van voortdurende overbevolking in gevangenissen, psychiatrische inrichtingen en tehuizen voor sociale zorg, en van slechte omstandigheden voor gedetineerden, patiënten en bewoners. Tot slot werd ook gewezen op de slechte behandeling van migranten en het onderzoek naar vermeende schendingen door grensbeambten.⁴⁸ In dezelfde context werd benadrukt dat Spanje nog steeds geen onderzoek heeft ingesteld naar de poging tot massale oversteek aan de Barrio Chino grens tussen Spanje en Marokko in juni 2022, waarbij ten minste 37 doden en tweehonderd gewonden vielen als gevolg van grenscontroles door beide landen.⁴⁹ Ten slotte herhaalde het Comité zijn bezorgdheid over het feit dat in Zwitserland foltering nog niet als specifiek misdrijf is opgenomen in de nationale wetgeving en over de slechte behandeling van personen die in federale asielcentra worden vastgehouden.⁵⁰ Na de zitting heeft het Comité een officiële verklaring afgelegd waarin het opriep om het absolute verbod op foltering in gewapende conflicten te handhaven.⁵¹ Het Comité benadrukte dat er momenteel wereldwijd meer dan honderd gewapende conflicten aan de gang zijn, die ernstige gevolgen hebben voor de bescherming en het genot van de mensenrechten.⁵² De experts van het Comité wilden nogmaals benadrukken dat het verbod op foltering een *jus cogens* norm van internationaal recht is: een fundamenteel beginsel dat te allen tijde, in alle omstandigheden en voor alle partijen in een conflict geldt.⁵³

44 'UN Human Rights Committee regrets Burundi's withdrawal from public dialogue' *OHCHR* 3 juli 2023.

45 'Human Rights Committee Reviews the Human Rights Situation in Burundi in the Absence of a Delegation' *OHCHR* 3 juli 2023.

46 'Human Rights Committee Reviews the Human Rights Situation in Burundi in the Absence of a Delegation' *OHCHR* 3 juli 2023.

47 CAT, 'Committee against Torture Opens Seventy-Seventh Session in Geneva' (10 juli 2023).

48 CAT, 'UN Committee against Torture publishes findings on New Zealand, Romania, Spain and Switzerland' (28 juli 2023).

49 CAT, 'UN Committee against Torture publishes findings on New Zealand, Romania, Spain and Switzerland' (28 juli 2023).

50 CAT, 'UN Committee against Torture publishes findings on New Zealand, Romania, Spain and Switzerland' (28 juli 2023).

51 CAT, 'UN Committee against Torture publishes findings on New Zealand, Romania, Spain and Switzerland' (28 juli 2023).

52 CAT, 'UN experts call for States to uphold absolute prohibition of torture in armed conflict' (26 juni 2023).

53 CAT, 'UN experts call for States to uphold absolute prohibition of torture in armed conflict' (26 juni 2023).

De Subcommissie inzake de voorkoming van foltering heeft plannen aangekondigd voor een bezoek aan Albanië, Bolivia, Gabon en Mongolië in de eerste helft van 2024, en bevestigde aanstaande bezoeken aan Kroatië, Georgië, Guatemala, de Palestijnse Gebieden en de Filippijnen in de tweede helft van dit jaar.⁵⁴ De Subcommissie had meer dan zeventig reacties ontvangen van staten, maatschappelijke organisaties en academici met vragen om de term 'plaats van vrijheidsberoving' te verduidelijken. Daarom was er tijdens de 50^e zitting in juni een algemene discussie over dit onderwerp, met als doel om een algemeen commentaar op te stellen over de definitie van een 'plaats van vrijheidsberoving', zoals neergelegd in artikel 4 van het Facultatief Protocol.⁵⁵ De Subcommissie rondde uiteindelijk in juli haar bezoek aan Kroatië af en stelde kritisch vast dat de gevangenen in het land nog steeds overvol zijn, wat leidt tot voortdurende stress voor zowel gedetineerden als personeel.⁵⁶ Aan de positieve kant stelden de experts vast dat Kroatië grote stappen heeft gezet in het verbeteren van de detentieomstandigheden in het algemeen.⁵⁷

Vrouwenrechtencomité

Zoals in de vorige kroniek is vermeld vond van 8 tot 26 mei de 85e sessie van het Vrouwenrechtencomité plaats. Tijdens deze sessie werd de naleving door acht landen van het Vrouwenrechtenverdrag beoordeeld: China (inclusief Hong Kong en Macau), Duitsland, IJsland, Sao Tomé en Principe, Slowakije, Spanje, Oost-Timor en Venezuela.⁵⁸

Als pilot was de evaluatie van Sao Tomé en Principe gezamenlijk met het Kinderrechtencomité, waardoor de twee Comités nauw konden samenwerken en ook gezamenlijk aanbevelingen konden doen.⁵⁹ De Comités drongen bij het land onder andere erop aan om meer aandacht te geven aan het groeiende fenomeen van seksueel misbruik van schoolmeisjes in ruil voor hogere cijfers, wat momenteel niet als seksueel misbruik wordt vervolgd. Er dient een effectief mechanisme opgezet te worden om al deze gevallen te onderzoeken en te vervolgen, de slachtoffers de nodige ondersteuning te bieden, en richtlijnen te ontwikkelen voor scholen om dit fenomeen te voorkomen en te bestrijden.⁶⁰

Ten aanzien van China uitte het Comité bezorgdheid over het lage percentage vrouwen in vertegenwoordigingsposities, zoals in de regering, het parlement en de rechterlijke macht. Het Comité raadde aan om maatregelen in te stellen, zoals een vrouwenquota. Daarnaast werden vragen gesteld over seksueel geweld tegen Oeigoerse vrouwen in zogenaamde 'trainingscentra' en het gedwongen uithuwelijken van Oeigoerse vrouwen aan Chinese mannen. De Chinese

54 SPT, 'UN torture prevention body announces visits for 2024' (3 juli 2023).

55 SPT, 'UN torture prevention body announces visits for 2024' (3 juli 2023).

56 SPT, 'Croatia's detention facilities in spotlight as UN torture prevention body concludes visit' (18 juli 2023).

57 SPT, 'Croatia's detention facilities in spotlight as UN torture prevention body concludes visit' (18 juli 2023).

58 'Committee on the Elimination of Discrimination against Women Opens Eighty-Fifth Session in Geneva', *OHCHR* 8 mei 2023.

59 'Committee on the Elimination of Discrimination against Women Closes Eighty-Fifth Session', *OHCHR* 28 mei 2023.

60 'UN women's rights committee publishes findings on China, Germany, Iceland, Sao Tome and Principe, Slovakia, Spain, Timor-Leste and Venezuela', *OHCHR* 30 mei 2023; 'UN Child Rights Committee publishes findings on Finland, France, Jordan, Sao Tome and Principe, Türkiye and United Kingdom', *OHCHR* 2 juni 2023.

delegatie ontkende deze punten.⁶¹ Aan Duitsland adviseerde het Comité om maatregelen te treffen om de loonkloof van achttien procent tussen mannen en vrouwen te dichten. Daarnaast uitte het Comité bezorgdheid over de negatieve gevolgen van blootstelling aan vrouwonvriendelijke songteksten en muziekvideo's voor jongeren. Met betrekking tot IJsland besprak het Comité het gebrek aan gender-responsief taalgebruik in wetgeving en beleid. Door genderneutrale teksten is het lastig om de impact op vrouwen te beoordelen, wat juist kan leiden tot onvoldoende bescherming tegen discriminatie. Ten aanzien van Slowakije uitte het Comité bezorgdheid over sociale media campagnes waarin patriarchale gezinswaarden worden bepleit, zoals de rol van vrouwen als moeders. Daarnaast heeft het Comité Slowakije sterk afgeraden om anti-transgender wetgeving aan te nemen die ervoor zou zorgen dat transgender vrouwen sterilisatie moeten ondergaan om wettelijke erkenning van hun geslacht te krijgen. Aan Spanje raadde het Comité aan om de implementatie van gendergelijkheidswetgeving meer intersectioneel te benaderen, om zo meerdere vormen van discriminatie van bijvoorbeeld Roma-vrouwen en migrantenvrouwen adequaat aan te pakken. Ten aanzien van Oost-Timor was het Comité onder andere bezorgd over de hoge moedersterfte en het gebrek aan toegang tot prenatale en postnatale gezondheidszorg, met name in plattelandsgebieden. Ten slotte riep het Comité Venezuela op om wetgeving aan te nemen ten aanzien van mensenhandel en om meer geld vrij te maken voor de ondersteuning van slachtoffers van mensenhandel.⁶²

Tijdens deze sessie heeft het Comité een beslissing genomen ten aanzien van vier individuele klachten, waarvan er twee gegrond werden verklaard. Cambodja heeft gefaald om een vrouwelijke mensenrechtenverdediger te beschermen tegen gedwongen uitzetting van haar land door *KDC International*, een grote landontwikkelaar. Het Comité benadrukte dat hoewel gedwongen uitzetting geen genderspecifiek fenomeen is, het vrouwen onevenredig zwaar treft.⁶³ Verder was er een gegronde klacht tegen Zwitserland door een vrouw die onterecht zou worden uitgezet naar Iran, waar zij het risico zou lopen op discriminatie, foltering en moord. Een soortelijke klacht over een schending van het non-refoulementbeginsel was ingediend tegen Nederland, maar omdat aan de indiener van de klacht een verblijfsvergunning is verleend was deze zaak niet meer relevant.⁶⁴

Verder blijft het Comité haar zorgen uitten over de situatie van vrouwen en meisjes in Afghanistan. Het *de facto* Taliban regime stuurde begin dit jaar een brief naar het Comité waarin zij benadrukten hoe de situatie voor vrouwen is verbeterd na hun machtsovername.⁶⁵ VN-mensenrechtenexperts brachten in augustus echter een alarmerend bericht uit over het systeem van totale discriminatie, uitsluiting en onderwerping van vrouwen en meisjes in het land, en de enorme kloof tussen beloftes en praktijk door de Taliban.⁶⁶

61 'Experts of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women Commend China on Anti-Domestic Violence Legislation, Ask about Women's Political Participation and Sex-Selective Abortions' *OHCHR* 12 mei 2023.

62 'UN women's rights committee publishes findings on China, Germany, Iceland, Sao Tome and Principe, Slovakia, Spain, Timor-Leste and Venezuela', *OHCHR* 30 mei 2023.

63 'Cambodia failed to protect rural woman human rights defender and violated her rights, UN Committee finds', *OHCHR* 27 juni 2023.

64 'Report of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women on its eighty-fifth session' CEDAW/C/2023/II/CRP 26 mei 2023, hoofdstuk 5A.

65 Brief van het ministerie van buitenlandse zaken van het Islamitisch Emiraat Afghanistan aan het Vrouwenrechtencomité (Engelse vertaling), 30 januari 2023.

66 'Afghanistan: UN human rights experts denounce idea of "reformed" Taliban', *OHCHR* 14 augustus 2023.

Ten slotte sprak het Comité zich in september uit over het FIFA-wereldkampioenschap vrouwenvoetbal 2023. Hoewel het kampioenschap een betekenisvol evenement was voor gelijke rechten van vrouwen, met een recordaantal verkochte tickets, wierp de actie van de Spaanse bondsvoorzitter Luis Rubiales hier een smet op. Na de gewonnen finale forceerde hij de Spaanse aanvoester met een kus op haar mond. Dit incident benadrukt helaas weer eens hoe vrouwen, ook in de top van hun sector, het slachtoffer kunnen zijn van ongepaste acties. De FIFA heeft Rubiales voor negentig dagen geschorst, en inmiddels is hij zelf opgestapt.⁶⁷

Kinderrechtencomité

Tegelijkertijd met de sessie van het Vrouwenrechtencomité vond ook de 93e sessie van het Kinderrechtencomité plaats. De zes landen die onder de loep werden genomen zijn Finland, Frankrijk, Jordanië, Turkije, het Verenigd Koninkrijk en, samen met het Vrouwenrechtencomité, Sao Tomé en Principe (zie hierboven).⁶⁸

Ten aanzien van Finland riep het Comité op om meer geld beschikbaar te stellen om geweld tegen kinderen, waaronder seksueel geweld, aan te pakken, bijvoorbeeld door het instellen van een effectief en kindvriendelijk klachtenmechanisme. In Frankrijk is het aantal kinderen en gezinnen dat in armoede leeft toegenomen en het Comité riep het land op om hier de nodige aandacht aan te besteden. Wat betreft Jordanië besprak het Comité het feit dat kinderen in kansarme situaties, zoals migrantenkinderen en kinderen met een handicap, aanhoudend worden gediscrimineerd als het gaat om toegang tot gezondheidszorg en onderwijs. Daarnaast werd aandacht besteed aan seksueel misbruik en gendergerelateerd geweld tegen meisjes, wat een oorsprong vindt in de patriarchale en stereotyperende samenleving. Het Comité was gealarmeerd door de schrijnende humanitaire situatie in het zuidoosten van Turkije, veroorzaakt door de aardbevingen afgelopen februari, waardoor 2,5 miljoen kinderen in extreme armoede verkeren, veelal dakloos zijn en geen toegang hebben tot essentiële diensten. Het Comité riep Turkije op om prioriteit te geven aan de rechten van deze kinderen. Verder drong het Comité bij het Verenigd Koninkrijk erop aan om de minimumleeftijd voor strafrechtelijke vervolging te verhogen naar ten minste veertien jaar (in plaats van twaalf jaar in Schotland of zelfs tien jaar in de rest van het land), om minderjarigen in geen enkele situatie als meerderjarigen te berechten en de mogelijkheid om een levenslange gevangenisstraf op te leggen aan kinderen onder de achttien jaar af te schaffen. Ten slotte zag het Comité ernstige tekortkomingen ten aanzien van het asielbeleid in Finland, Frankrijk, Turkije en het Verenigd Koninkrijk. Bij de beoordeling van asielzaken en gezinshereniging houden deze landen onvoldoende rekening met de belangen van het kind, wat het Comité zeer betreurde. Met name detentie van minderjarigen onder erbarmelijke omstandigheden dient te worden aangepakt.⁶⁹

67 'WWC23: UN Committee welcomes FIFA suspension of Spanish football President, supports investigation into misconduct', *OHCHR* 5 september 2023; 'Spaanse bondsvoorzitter Rubiales treedt alsnog af na omstreden kus', *NOS* 10 september 2023.

68 'Committee on the Rights of the Child Closes Ninety-Third Session after Adopting Concluding Observations on Reports of Finland, France, Jordan, Sao Tome and Principe, Türkiye and the United Kingdom', *OHCHR* 26 mei 2023.

69 'UN Child Rights Committee publishes findings on Finland, France, Jordan, Sao Tome and Principe, Türkiye and United Kingdom', *OHCHR* 2 juni 2023.

Het Comité heeft ten aanzien van tien individuele klachten een beslissing genomen, waarbij het in drie zaken een schending van het Kinderrechtenverdrag heeft vastgesteld. Het betreft ten eerste een klacht tegen Peru, waarbij een dertienjarig slachtoffer van jarenlange verkrachting door haar vader geen toegang kreeg tot veilige abortus en na een miskraam zelfs strafrechtelijk vervolgd werd voor het 'zelf uitvoeren van abortus'.⁷⁰ Daarnaast is er een schending van het Verdrag door Tsjechië vastgesteld met betrekking tot het recht op gezondheidszorg en onderwijs, en een schending door Denemarken, dat een meisje naar Somalië wilde uitzetten waar zij het risico loopt op vrouwelijke genitale verminking.⁷¹

Ten slotte is tijdens deze sessie Algemeen Commentaar nummer 26 over kinderrechten en het milieu, met een speciale focus op klimaatverandering, aangenomen. Hierin worden de rechten uitgewerkt die geschonden of bedreigd kunnen worden door klimaatverandering.⁷²

Rassendiscriminatiecomité

In juli bracht het Rassendiscriminatiecomité een bericht uit naar aanleiding van de dood van Nahel Merzouk, een 17-jarige Franse jongen met een Marokkaans-Algerijnse afkomst. Op 27 juni is hij door een politieagent neergeschoten in een voorwijk van Parijs. Het Comité riep Frankrijk op om te zorgen voor een grondig en onpartijdig onderzoek, en om etnische profilering en buitensporig geweld door wetshandhavers aan te pakken.⁷³

De 110de sessie van het Comité vond plaats van 7 tot 31 augustus, waarin Italië, Kroatië, Uruguay, Namibië, Senegal en Turkmenistan werden beoordeeld.⁷⁴ Met betrekking tot Italië uitte het Comité bezorgdheid over de wettelijke beperkingen die zijn opgelegd aan zoek- en reddingsoperaties op zee, die organisaties ervan kunnen weerhouden migranten te redden. Italië dient te garanderen dat migranten de mogelijkheid hebben om de vluchtelingenstatus aan te vragen. Ten aanzien van Kroatië merkte het Comité op dat nationale rechtbanken nog altijd de vervolging moeten afronden van personen die schuldig zijn aan ernstige schendingen van humanitair oorlogsrecht. Het Comité plaatste bovendien vraagtekens bij de verschillen in de veroordeling van daders met de Servische of de Kroatische nationaliteit. Met betrekking tot Uruguay uitte het Comité zorgen over uitsluiting van onderwijs en kinderarmoede die met name mensen van Afrikaanse afkomst treft. Ook de vertegenwoordiging van mensen met een Afrikaanse afkomst in besluitvormings- en managementposities dient aangepakt te worden. In Namibië ervaren de Khoisan en Otjherero taalgroepen tweemaal zoveel armoede vergeleken met Europese taalgroepen. Het Comité riep op om deze sociaaleconomische ongelijkheid effectief aan te pakken in het ontwikkelingsbeleid. In Senegal worden kinderen, met name uit West-Afrikaanse landen,

70 'Peru violated child rape victim's rights by failing to guarantee access to abortion and criminally prosecuting her for self-abortion, UN Committee finds', *OHCHR* 13 juni 2023.

71 'Committee on the Rights of the Child Closes Ninety-Third Session after Adopting Concluding Observations on Reports of Finland, France, Jordan, Sao Tome and Principe, Türkiye and the United Kingdom', *OHCHR* 26 mei 2023.

72 'Urgent action by States needed to tackle climate change, says UN Committee in guidance on children's rights and environment', *OHCHR* 28 augustus 2023.

73 'Statement on France by the UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination', *OHCHR* 7 juli 2023.

74 'Committee on the Elimination of Racial Discrimination Opens One Hundred and Tenth Session', *OHCHR* 7 augustus 2023.

veelal mishandeld, misbruikt en uitgebuit door religieuze leiders en leraren op traditionele koranscholen ('daaras'). Het Comité dringt erop aan dat de verantwoordelijken op passende wijze worden vervolgd. Daarnaast uitte het Comité ook haar bezorgdheid over discriminatie van personen met albinisme. Het land dient educatieve campagnes te voeren en effectievere maatregelen te nemen om deze mensen te beschermen tegen geweld, ontvoering en discriminatie. Turkmenistan werd door het Comité opgeroepen om het vluchtelingen- en asielbeleid te herzien dat momenteel is ingericht op het afschrikken van asielzoekers, met name uit Afghanistan. Het Comité drong er bij een aantal landen meer in het algemeen op aan om actie te ondernemen tegen haatzaaiende uitspraken en het aanzetten tot rassenhaat. Zowel in Italië als Namibië wordt bijvoorbeeld in de media vaak een racistisch politiek discours gebruikt tegen etnische minderheden, en ook bij sportevenementen vinden veel fysieke en verbale aanvallen tegen minderheden plaats. Ook werd er meermaals stilgestaan bij het gebrek aan cijfers en informatie. Zo heeft Uruguay geen gegevens over etnische profilering door de politie, is er in Kroatië een gebrek aan informatie over het aantal klachten over rassendiscriminatie (met name van Roma en Servische minderheden), en ontbreken in Turkmenistan gegevens over het aantal (afgewezen) asielzaken.⁷⁵

Het Comité heeft een beslissing genomen over één individuele klacht, tegen Slowakije. De indianers, Slowaakse burgers met een Roma-etniciteit, beweerden dat de staat het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie had geschonden. Zij zouden mishandeld zijn door de politie, waar de autoriteiten geen behoorlijk onderzoek naar waren gestart. Het Comité heeft deze klacht niet-ontvankelijk verklaard, omdat de indianers niet alle beschikbare nationale middelen hadden uitgeput.⁷⁶

Verder heeft het Comité tijdens de sessie een conceptversie aangenomen van Algemene Aanbeveling nummer 37 over rassendiscriminatie en het recht op gezondheid, welke richtlijnen biedt aan staten om dit recht beter te kunnen implementeren.⁷⁷

Ten slotte riep het Comité staten in de 'global north' op om af te zien van de intellectuele eigendomsrechten op COVID-19 vaccinaties, behandelingen en technologieën. COVID-19 blijft een ernstig volksgezondheidsprobleem, dat met name mensen van Afrikaanse en Aziatische afkomst, etnische minderheden en inheemse volkeren raakt. In ontwikkelingslanden ligt het aantal gevaccineerden zeer laag. Het in stand laten van de intellectuele eigendomsrechten lijkt dan ook strijdig met de verplichtingen onder het Verdrag.⁷⁸

Comité inzake de rechten van personen met een handicap

Van 14 augustus tot 8 september vond de 29e sessie van het Handicapcomité plaats. Onderwerp van gesprek was onder andere het éénjarige bestaan van de Richtlijnen voor de-institutionalise-

75 'UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination publishes findings on Croatia, Italy, Namibia, Senegal, Turkmenistan and Uruguay', *OHCHR* 31 augustus 2023.

76 'Committee on the Elimination of Racial Discrimination Closes One Hundred and Tenth Session', *OHCHR* 31 augustus 2023.

77 'Call for contributions: Draft General Recommendation n°37 on Racial discrimination in the enjoyment of the right to health', *OHCHR* deadline 31 augustus 2023.

78 'Global North States' persistent refusal to waive COVID-19 vaccine intellectual property rights violated non-discrimination guarantee, UN Committee warns', *OHCHR* 31 augustus 2023.

ring. Volgens de voorzitter van het Comité, Gertrude Oforiwa Fefoame, dient een nieuw systeem opgebouwd te worden, gebaseerd op de principes van menselijke waardigheid, genezing en inclusiviteit, in plaats van personen met een handicap te verwaarlozen in instellingen.⁷⁹ Tijdens deze sessie werden acht landen beoordeeld op hun naleving van het Handicapverdrag, waarover u in de volgende Kroniek meer kunt lezen.

De recente ratificatie door de Salomonseilanden brengt het aantal ratificaties van het Verdrag op 187. Kazachstan heeft het Facultatieve Protocol geratificeerd, waarmee dit aantal op 105 staat.⁸⁰ Het Nederlandse kabinet heeft, na advies van de Raad van State, ook besloten om het facultatieve protocol van zowel het Handicapverdrag als van het Kinderrechtenverdrag te gaan ratificeren. Hiermee wordt aan de bijbehorende Comités de bevoegdheid verleend om klachten te behandelen van (groepen) personen die menen slachtoffer te zijn van een schending van het Verdrag door Nederland. Mensen kunnen hier gebruik van maken als er op nationaal niveau geen mogelijkheden meer zijn.⁸¹

79 'Committee on the Rights of Persons with Disabilities Holds Panel Discussion on Deinstitutionalisation', *OHCHR* 18 augustus 2023.

80 'Committee on the Rights of Persons with Disabilities Opens Twenty-Ninth Session', *OHCHR* 14 augustus 2023.

81 'Kabinet neemt besluit over ratificatie van het facultatief protocol bij VN-verdrag handicap en het IVRK', *Rijksoverheid* 26 mei 2023.